

Adolygiad o Drefniadau Craffu – Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot

Blwyddyn archwilio: 2022-23

Dyddiad cyhoeddi: Hydref 2023

Cyfeirnod y ddogfen: 3873A2023

Paratowyd y ddogfen hon ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot fel rhan o'r gwaith a gyflawnir yn unol ag Adran 17 ac Adran 41 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 ac Adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Ni chymerir cyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu weithiwr arall yn rhinwedd ei swydd unigol, nac i unrhyw drydydd parti.

Ni chymerir cyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu weithiwr arall yn rhinwedd ei swydd unigol, nac i unrhyw drydydd parti.

Mewn achos o dderbyn cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddo, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.

Mae'r Cod Adran 45 yn nodi'r arfer wrth ymdrin â cheisiadau a ddisgwyllir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. O ran y ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynghylch datgelu neu ailddedfnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English. Corresponding in Welsh will not lead to delay. Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Crynodeb 4

Adroddiad manwl

Mae'r Cyngor yn colli cyfleoedd i graffu i wneud y mwyaf o'i effaith, ei ddylanwad a'i effeithiolrwydd wrth ddwyn cabinet i gyfrif, llunio polisiau'r cyngor ac adolygu perfformiad 6

Nid yw model craffu presennol y Cyngor yn cyflawni llawer o agweddau pwysig ar ei rôl, sy'n cynyddu'r risg nad yw aelodau'n gwneud penderfyniadau gwybodus mewn modd amserol. 8

Nid yw'r model craffu yn canolbwyntio ar y dinesydd ac nid yw'n darparu cyfleoedd hawdd i gynnwys y cyhoedd a chymryd rhan mewn craffu 9

Mae model presennol Craffu yn peryglu ei allu i ddefnyddio'i amser yn effeithiol i gynllunio'n annibynnol a blaenoriaethu ei waith ei hun yn strategol. 10

Mae trefniadau cefnogi craffu'r Cyngor yn canolbwyntio ar gynnal y model craffu cyfredol a'r ffyrdd o weithio, ac nid ydynt yn annog craffu i archwilio ei rôl ehangach a'i potensial 11

Er bod y Cyngor wedi rhoi rhai trefniadau ar waith i werthuso gweithgarwch craffu, mae'r trefniadau hyn yn gyfyngedig 12

Adroddiad cryno

Crynodeb

Yr hyn yr ydym yn ei adolygu a pham

- 1 Yn 2018, cyhoeddodd Archwilio Cymru adroddiad ar [Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot – Trosolwg a Chraffu – Addas i'r Dyfodol?Daethom i'r casgliad](#) bod Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot (y Cyngor) yn gwneud gwelliannau i'w swyddogaeth graffu, ond roedd gwaith pellach yn parhau i'w wneud mewn sefyllfa well i ymateb i heriau'r presennol a'r dyfodol. Rydym wedi gwneud cyfres o gynigion ar gyfer gwella:
 - dylai pwyllgorau craffu'r Cyngor sicrhau, lle bo hynny'n briodol, bod aelodau'r Cabinet yn hytrach na swyddogion y cyngor yn cael eu dwyn i gyfrif am arfer swyddogaethau gweithredol yn effeithlon yn unol â'r canllawiau statudol;¹
 - dylai'r Cyngor ystyried rôl arfaethedig pwyllgorau craffu mewn gweithgarwch craffu cyn penderfynu a sicrhau bod y trefniadau presennol yn caniatáu digon o amser i graffu;
 - dylai'r Cyngor adolygu ei drefniadau ar gyfer cynllunio a gwneud gwaith craffu, ac ystyried gwahanol ffyrdd o weithio sy'n gweddu orau i'r maes pwnc a'r canlyniad a ddymunir;
 - dylai'r Cyngor gryfhau perchnogaeth pwyllgorau craffu o raglenni gwaith i'r dyfodol, gan sicrhau bod rhesymeg glir dros ddewis pynciau;
 - dylai'r Cyngor gryfhau'r trefniadau ar gyfer cynnwys y cyhoedd mewn craffu; a
 - dylai'r Cyngor roi trefniadau ar waith ar gyfer asesu effeithiolrwydd ac effaith trosolwg a chraffu.
- 2 Ers ein gwaith archwilio yn 2018, cynhaliwyd etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022 a chyflwynodd pandemig COVID-19 newidiadau i gyfarfodydd craffu, gan gynnwys cyflwyno cyfarfodydd ar-lein neu hybrid.
- 3 Wrth gynnal yr adolygiad newydd hwn yn 2023, gwnaethom ganolbwyntio ar edrych ar effeithiolrwydd presennol cyfarfodydd craffu'r Cyngor, gan gynnwys cyflwyno cyfarfodydd ar-lein neu hybrid.
- 4 I lywio'r adolygiad hwn, gwnaethom dynnu ar ein gwaith yn 2018 a'r cynigion uchod ar gyfer gwella. Gwnaethom hefyd ddefnyddio papur trafod Archwilio Cymru yn 2019 [Chwech thema i helpu i wneud craffu yn 'Addas ar gyfer y Dyfodol'](#), gyda rhai addasiadau i adlewyrchu blaenoriaethau lleol i lywio ein gwaith.

¹ Cynulliad Cenedlaethol Cymru, Canllawiau i Gynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Sirol yng Nghymru ar Drefniadau Gweithredol ac Amgen 2006, Gorffennaf 2006, Paragraff 2.1.8

- 5 Gwnaethom gynnal yr adolygiad hwn yn ystod y cyfnod rhwng mis Chwefror a mis Mai 2023.

Trefniadau craffu cyfredol yn y Cyngor

- 6 Mae'r rhan fwyaf o benderfyniadau'r Cyngor yn cael eu gwneud gan y Cabinet, sy'n cynnwys deg aelod etholedig. Mae gan y Cyngor hefyd bedwar Bwrdd Cabinet gyda chylch gorchwyl penodol i wasanaethau, sy'n cynnwys dau neu dri aelod o'r Cabinet. Mae'r Cabinet a Byrddau Cabinet yn gyrrff sy'n gwneud penderfyniadau.
- 7 Mae gan y Cyngor bedwar pwyllgor craffu ac un is-bwyllgor craffu, y mae eu hatebolwydd yn cyfateb i rai'r Cabinet a Byrddau'r Cabinet.
- 8 Cynhelir cyfarfodydd pwyllgor craffu'r Cyngor yn union cyn cyfarfod cyfatebol o Fwrdd y Cabinet. Ychydig ddyddiau cyn cyfarfod pwyllgor craffu, neu'n gynharach yr un diwrnod, mae'r pwyllgor craffu'n cyfarfod i benderfynu pa un o'r papurau Bwrdd Cabinet sydd eisoes wedi'u cyhoeddi y mae'n dymuno craffu arnynt. Yna caiff cynnwys adroddiadau'r Cabinet perthnasol ei adolygu gan y pwyllgor craffu gydag unrhyw sylwadau neu ddiwygiadau yn cael eu hadrodd i gyfarfod Bwrdd y Cabinet a gynhelir yn syth wedyn.

Yr hyn a ganfuom

- 9 Roedd ein hadolygiad yn ceisio ateb y cwestiwn: Pa mor effeithiol yw trefniadau craffu yn y Cyngor?
- 10 Yn gyffredinol, canfuom fod: **Mae'r Cyngor yn colli cyfleoedd i graffu er mwyn sicrhau ei effaith, ei ddylanwad a'i effeithiolrwydd i ddal y Cabinet yn ymatebol, llunio polisiau'r cyngor ac adolygu perfformiad.** Rydym wedi dod i'r casgliad hwn oherwydd:
- nid yw model craffu presennol y Cyngor yn cyflawni llawer o agweddau pwysig ar ei rôl, sy'n cynyddu'r risg nad yw aelodau'n gwneud penderfyniadau gwybodus mewn modd amserol;
 - nid yw'r model craffu yn canolbwyntio ar y dinesydd ac nid yw'n darparu cyfleoedd hawdd i'r cyhoedd gymryd rhan a chyfranogiad mewn craffu;
 - Mae'r model craffu yn peryglu ei allu i ddefnyddio ei amser yn effeithiol i gynllunio'n annibynnol a blaenoriaethu ei waith ei hun yn strategol;
 - mae trefniadau cefnogi craffu'r Cyngor yn canolbwyntio ar gynnal y model craffu presennol a'r ffyrdd o weithio ac nid ydynt yn annog craffu i archwilio ei rôl a'i botensial ehangach; a
 - tra bod y Cyngor wedi rhoi rhai trefniadau ar waith i werthuso gweithgarwch craffu, mae'r trefniadau hyn yn gyfyngedig.

Argymhellion

Arddangosyn 1: argymhellion

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhellion a nodwyd gennym yn dilyn yr adolygiad hwn.

Argymhellion

Model presennol a rôl craffu

- A1 Dylai'r Cyngor adolygu ei fodel cyfredol ar gyfer craffu er mwyn sicrhau y gall craffu gyflawni ei ystod ehangach o rolau a chyfrifoldebau. Dylai unrhyw fodel diwygiedig sicrhau bod cyfleoedd i graffu gymryd rhan yn ei rolau ehangach, gan gynnwys, er enghraifft, mewn perthynas â:
- Datblygu polisi
 - Monitro perfformiad
 - Dal aelodau'r cabinet i gyfrif drwy gydol y broses o wneud penderfyniadau
 - Dilyn canlyniadau argymhellion neu benderfyniadau blaenorol

Ymgysylltu â'r cyhoedd

- A2 Dylai model craffu'r Cyngor ganolbwyntio mwy ar y dinesydd drwy gryfhau ei drefniadau ar gyfer cynnwys y cyhoedd ac ymgysylltu â chraffu. Dylai hyn gynnwys sicrhau mwy o dryloywder ac amseroldeb ynghylch pa eitemau fydd ar agenda'r pwyllgor craffu; a defnyddio gwaith ymgysylltu ac ymgynghori presennol i lywio ei waith craffu gan gynnwys ystyried pynciau craffu, fel rhan o'i adolygiadau craffu, wrth ddal aelodau'r cabinet a phenderfyniadau i gyfrif, ac yn ei rolau monitro perfformiad.

Rhaglen gynllunio a gwaith

- A3 Er mwyn galluogi'r model craffu i ganolbwyntio mwy ar y dinesydd, dylai'r Cyngor adolygu ei drefniadau ar gyfer y ffordd y bwriedir craffu i sicrhau y gall craffu gynllunio a blaenoriaethu ei raglen waith ei hun yn annibynnol ac yn strategol.

Cefnogi

- A4 Dylai'r Cyngor adolygu'r math o gymorth craffu sydd ei angen arno ar draws pob maes o'r sefydliad gan gynnwys meysydd gwasanaeth, er mwyn galluogi craffu i gyflawni ei rôl ehangach a sicrhau bod unrhyw oblygiadau adnoddau

Argymhellion

sy'n deillio o unrhyw newidiadau i'r model craffu yn cael eu deall a'u cynllunio ar eu cyfer.

Gwerthusiad

A5 Dylai'r Cyngor gryfhau ei drefniadau ar gyfer asesu effeithiolrwydd ac effaith craffu.

Adroddiad manwl

Mae'r Cyngor yn colli cyfleoedd i graffu i wneud y mwyaf o'i effaith, ei ddylanwad a'i effeithiolrwydd wrth ddwyn cabinet i gyfrif, llunio polisiau'r cyngor ac adolygu perfformiad

Nid yw model craffu presennol y Cyngor yn cyflawni llawer o agweddau pwysig ar ei rôl, sy'n cynyddu'r risg nad yw aelodau'n gwneud penderfyniadau gwybodus mewn modd amserol.

- 11 Nid yw swyddogaeth craffu'r Cyngor yn rheolaidd nac yn effeithiol yn ymgymryd ag agweddau ehangach a mwy dylanwadol ar ei rôl. Mae model craffu presennol y Cyngor yn canolbwyntio o drwch blewyn. Mae yna hefyd ddiffyg eglurder a dealltwriaeth barhaus ynghylch rôl ehangach craffu ymhlith aelodau etholedig y buom yn siarad â nhw yn ystod ein gwaith maes. Gyda'i gilydd, maent yn rhwystro effeithiolrwydd craffu a'i effaith bosibl ar benderfyniadau a llunio polisi'r Cyngor, ac ar ei drigolion a'i gymunedau.
- 12 Trwy gydol ein gwaith maes, roedd yn amlwg nad oes gan lawer o aelodau ddealltwriaeth o'r ystod ehangach o rolau, cyfrifoldebau, dylanwad a photensial y gallai ac y dylai craffu eu cael. Mae hyn yn cynnwys sicrhau bod aelodau cabinet a phenderfyniadau'n cael eu dwyn i gyfrif a'u craffu drwy gydol y broses o weithredu penderfyniadau polisi, nid yn unig ar y cam lle mae'r adroddiadau i'r cabinet eisoes wedi'u cyhoeddi. Gallai'r gwaith craffu ehangach ddylanwadu ar ddatblygiad polisi mewn ffordd fwy amserol. Dylai craffu hefyd fonitro perfformiad ac effeithiolrwydd canlyniadau'r polisiau a'r penderfyniadau hynny dros amser i sicrhau eu bod yn cyflawni gwelliannau i ddinasyddion y Cyngor.
- 13 Mae'r Cyngor fel arfer yn cyfeirio at ei fodel craffu cyfredol fel 'craffu cyn penderfynu'. Yn ymarferol, nid yw model craffu cyfredol y Cyngor yn waith craffu cyn penderfynu effeithiol. Mae'n cael ei ddisgrifio'n fwy cywir fel munud olaf yn gwneud sylwadau ar, adolygu neu olygu adroddiadau cabinet sydd eisoes wedi'u cyhoeddi, yn union cyn i'r cabinet wneud y penderfyniad.
- 14 Er mwyn i'r Cyngor gynnal gwaith craffu effeithiol cyn penderfynu, mae'n golygu y dylai aelodau fod yn ymgysylltu â chabinet arfaethedig neu bolisi / penderfyniadau cyngor wythnosau neu fisoedd cyn i'r polisi/penderfyniad gael ei drafod a'i gytuno yng nghyfarfodydd y Cabinet. Byddai hyn yn rhoi amser i graffu penderfynu a fyddai'n dymuno edrych yn fanylach ar fater/polisi/penderfyniad penodol sy'n ymwneud â blaenraglen waith y cabinet neu'r cyngor. Byddai hyn yn golygu y byddai gan graffu amser i gasglu tystiolaeth berthnasol a chyflawn o ystod o safbwyntiau, ymgysylltu â dinasyddion a rhanddeiliaid eraill yn ei adolygiadau, a chyflwyno cynigion, argymhellion, gwelliannau neu opsiynau amgen ac

ychwanegol yn seiliedig ar dystiolaeth i'r Cabinet mewn da bryd i lywio ei benderfyniad sydd ar ddod. Byddai hyn yn galluogi craffu i gyflawni rhan datblygu polisi eu rôl.²

- 15 Mae cyfyngiadau model craffu presennol y Cyngor, a'r cyfyngiadau y mae'n eu gosod ar allu craffu i gymryd rhan mewn modd amserol ar ystod o faterion, yn peri risgiau i amseroldeb penderfyniadau'r Cyngor. Er enghraifft, o ystyried natur munud olaf y model craffu cyfredol, gallai olygu bod yn rhaid gohirio neu ohirio rhai penderfyniadau allweddol er mwyn rhoi digon o amser i graffu eu hystyried yn drylwyr. Gallai hefyd olygu y gallai'r Cabinet gael ei hun yn gwneud rhai penderfyniadau allweddol heb y fantais o fod wedi clywed ystod lawn o safbwyntiau gwybodus, a allai arwain at benderfyniad gwannach nad yw wedi elwa o fanteision llawn craffu ac opsiynau gwybodus a manwl.

Nid yw'r model craffu yn canolbwyntio ar y dinesydd ac nid yw'n darparu cyfleoedd hawdd i gynnwys y cyhoedd a chymryd rhan mewn craffu

- 16 Canfuom fod cyfranogiad y cyhoedd a chyfranogiad yn craffu ar y Cyngor yn gyfyngedig, ac nid oes cynllun clir i gynyddu ymgysylltiad y cyhoedd o fewn ei weithgarwch craffu. Er bod Strategaeth Cyfranogiad gyffredinol y Cyngor yn cynnwys rhai trefniadau ynghylch cyfranogiad dinasyddion yn ystod y broses o wneud penderfyniadau a chraffu, nid yw'r ddogfen yn canolbwyntio'n benodol ar yr opsiynau ehangach ar gyfer cyfranogiad y cyhoedd mewn craffu. Mae'r model craffu presennol yn golygu nad yw gwybodaeth am yr hyn y mae craffu yn edrych arno yn hawdd ei chyrraedd neu'n dryloyw i aelodau'r cyhoedd. Mae'r model craffu presennol yn ei dro yn golygu bod craffu yn colli cyfleoedd ar gyfer cynnwys y cyhoedd a chymryd rhan mewn craffu.
- 17 Gwelsom fod pwyllgorau craffu'n penderfynu, mewn cyfarfodydd preifat, a gyhoeddodd adroddiadau'r Cabinet y byddant yn eu hystyried. Cynhelir y cyfarfodydd preifat hyn fel arfer ychydig cyn cyfarfod y pwyllgor craffu, felly ni all unrhyw aelod o'r cyhoedd wybod ymlaen llaw pa rai o adroddiadau neu eitemau a gyhoeddir gan y Cabinet fydd yn cael eu hystyried ymhellach drwy graffu. Mae'n rhaid i gynghorau wneud trefniadau sy'n galluogi pob person sy'n byw neu'n gweithio yn yr ardal i dynnu sylw'r pwyllgor craffu perthnasol at eu barn ar unrhyw fater sy'n cael ei ystyried gan y pwyllgor.³ Fodd bynnag, mae model craffu cyfredol y Cyngor yn golygu ei bod yn anodd iawn i aelod o'r cyhoedd, ac mewn gwirionedd unrhyw aelod o'r cyngor y tu allan i aelodau'r pwyllgor craffu, wybod sut i ddod â'u barn i sylw'r pwyllgor craffu.

² Canolfan Craffu Cyhoeddus, canllaw ymarfer ar graffu cyn penderfynu, Canllaw Ymarfer 2 ar Graffu Cyn Penderfyniad (Mehefin 2014)

³ Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

- 18 Nid yw ymgysylltu â'r cyhoedd yn ymwneud â mynychu cyfarfodydd pwyllgor yn unig. Yn ein gwaith archwilio diweddar, 'Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot – Gosod Amcanion Llesiant', gwnaethom wneud sylwadau cadarnhaol ar ddull ehangach y Cyngor o ymgysylltu a chyfranogiad. Fodd bynnag, nid yw'r dull cynhwysol hwn yn cael ei ymestyn i swyddogaeth craffu'r Cyngor ac nid yw'r pwyllgorau craffu'n ymgysylltu â'r wybodaeth y mae'r Cyngor eisoes wedi'i chasglu, er enghraifft, trwy ei arolwg Gadewch i Siarad a dinasyddion. Mae'r model craffu presennol yn cyfyngu ar allu craffu i wneud hynny gan nad yw'n cynllunio ymlaen yn ddigon cynnar i alluogi craffu i benderfynu pa fath o wybodaeth ac ystod o leisiau y gallai fod am fanteisio arnynt i lywio ei adolygiadau, adroddiadau ac argymhellion ei hun i'r Cabinet a'r Cyngor.
- 19 Heb gynnwys cyfleoedd pellach i gyfranogiad y cyhoedd a chyfranogiad y cyhoedd mewn craffu, mae craffu yn colli cyfleoedd i ystyried ystod eang o farn ei thrigolion. Ar ben hynny, heb wneud y mwyaf o gyfleoedd i gynnwys a chyfranogiad y cyhoedd, mae'n golygu bod lleisiau a phryderon y cyhoedd yn llai amlwg wrth lunio gwaith craffu i lywio penderfyniadau a phrosesau polisi'r cabinet. Gall craffu ddarparu llwyfan proffil uchel i lais y dinesydd lleol; fodd bynnag, mae gwaith craffu'r Cyngor yn colli cyfleoedd drwy beidio â chynnwys dinasyddion a rhanddeiliaid, a chynnwys eu barn o fewn craffu i sicrhau ei fod yn cael effaith ar y gymuned leol.

Mae model presennol Craffu yn peryglu ei allu i ddefnyddio'i amser yn effeithiol i gynllunio'n annibynnol a blaenoriaethu ei waith ei hun yn strategol.

- 20 Nid yw craffu yn defnyddio ei amser yn effeithiol i ymgymryd â'i rôl lawn ac i flaenoriaethu'r meysydd allweddol i graffu arnynt yn fanylach. Mae'n treulio ychydig o'i amser yn datblygu a chyflwyno ei raglen waith ei hun. Yn hytrach, mae craffu yn treulio'r rhan fwyaf o'i amser a'i ymdrech yn gwneud sylwadau ar adroddiadau Cabinet sydd eisoes wedi'u cyhoeddi cyn gwneud penderfyniad. Dywedodd yr aelodau wrthym nad oedden nhw bob amser yn glir am yr effaith roedd eu gwaith yn ei chael.
- 21 Mae canolbwyntio ar raglen waith y Cabinet yn hytrach na rhaglen waith craffu ei hun yn golygu bod gwaith craffu'n cael ei arwain a'i ddiffinio gan gynlluniau'r Cabinet a'i flaenoriaethau strategol yn hytrach na'i flaenoriaethau a'i risgiau ei hun i ddylanwadu ar ganlyniadau gwell i bobl leol. Er ei bod yn ddefnyddiol i raglenni gwaith craffu fyfyrion ar raglen waith y Cabinet, mae ffocws penodol craffu ar benderfyniadau Cabinet sydd ar fin digwydd, i eithrio materion posibl eraill, yn cymryd cyfran anghymesur o'i amser ac yn peryglu ei annibyniaeth a'i allu i fod yn berchen ar y pynciau y mae'n eu hystyried. Mae hefyd yn cyfyngu ar gyfleoedd craffu i gyflawni agweddau eraill ar ei rôl ac i lunio adroddiadau i ddiwallu eu hanghenion a rhai eu dinasyddion a'u cymunedau.

- 22 Nid oes gan unrhyw swyddogaeth graffu amser i edrych ar bopeth mae'r Cyngor yn ei wneud. Felly, er mwyn bod yn effeithiol, bydd angen iddo ystyried yn ofalus beth fydd yn digwydd ac, yn fwy arwyddocaol, yr hyn na fydd yn edrych arno'n fanwl. Bydd rhoi mwy o amser a phwyslais ar gynllunio ei raglen waith ei hun yn caniatáu craffu i flaenoriaethu ei adnoddau i ardaloedd, blaenoriaethau a risgiau lle gall ychwanegu y gwerth mwyaf a chael yr effaith fwyaf ar ei dinasyddion.

Mae trefniadau cefnogi craffu'r Cyngor yn canolbwyntio ar gynnal y model craffu cyfredol a'r ffyrdd o weithio, ac nid ydynt yn annog craffu i archwilio ei rôl ehangach a'i botensial

- 23 Mae aelodau craffu'r Cyngor yn elwa o ystod eang o gefnogaeth gan swyddogion y Gwasanaethau Democrataidd. Fodd bynnag, nid yw'r gefnogaeth y mae aelodau yn ei chael gan y sefydliad ehangach bob amser yn diwallu eu hanghenion. Mae rôl y Cyngor ehangach o ran darparu cymorth a galluogi craffu i gynnal ei adolygiadau ei hun a chomisynu ei adroddiadau ei hun yn cael eu tannatblygu ar hyn o bryd.
- 24 Clywsom gan yr aelodau am yr amrywiol enghreifftiau o gefnogaeth a gânt gan swyddogion y Gwasanaethau Democrataidd. Siaradodd yr Aelodau yn uchel hefyd am y gefnogaeth ehangach a gawsant gan y Swyddog Monitro a'r Prif Weithredwr.
- 25 Yn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022, profodd y Cyngor newid sylweddol mewn aelodaeth, gan arwain at nifer fawr o aelodau newydd neu aelodau mewn rolau newydd. Mae hyn wedi golygu bod aelodau wedi gofyn am gefnogaeth ychwanegol gan y Swyddog Democrataidd ar ystod ehangach o faterion nag a fu yn y gorffennol.
- 26 Mae'r gefnogaeth a'r cyngor y mae aelodau'n eu derbyn gan Swyddogion Gwasanaeth Democrataidd y Cyngor yn ymdrin ag ystod eang o bynciau, gan gynnwys hyfforddiant pan fydd newydd eu hethol, cyngor ar ddewis pynciau ar gyfer craffu, rôl a chylchoedd pwyllgorau, hyd at gymorth ymarferol a phenodol i gael gafael ar bapurau pwyllgor ar-lein a chymryd rhan mewn cyfarfodydd o bell.
- 27 Fodd bynnag, gellid bodloni rhywfaint o gefnogaeth aelodau'r Cyngor yn fwy effeithlon mewn mannau eraill yn y sefydliad. Er enghraifft, mae'r cynnydd yn y defnydd o dechnoleg ers y pandemig wedi arwain at alw cynyddol am gymorth technegol i aelodau sy'n cael eu diwallu'n bennaf gan Swyddogion Gwasanaethau Democrataidd ar hyn o bryd. Pe bai modd bodloni rhywfaint o'r galw hwn gan swyddogion TG, byddai hynny'n rhyddhau capasiti i Swyddogion Democrataidd ddarparu cymorth sy'n fwy uniongyrchol berthnasol i'w rôl.
- 28 O dan fodel craffu presennol y Cyngor, yn ymarferol, mae'r gefnogaeth y mae'r gwaith craffu yn ei dderbyn gan y sefydliad ehangach i raddau helaeth yn sgil-gynnyrch o'r gefnogaeth a ddarperir i'r Cabinet. Gan fod y cyfarfodydd a'r agendâu craffu yn cael eu harwain a'u diffinio gan rai'r Cabinet a Byrddau Cabinet, mae cyfran yr adroddiadau a'r wybodaeth sy'n cael eu cynhyrchu a'u darparu'n benodol

ar gyfer craffu, i'w manylebau cyfredol, yn gyfyngedig. Er mwyn i graffu gael mwy o ddylanwad ac effaith, bydd angen iddo gofleidio ei rôl ehangach ar lunio polisi a chraffu ar effeithiolrwydd polisïau a pherfformiad y Cyngor. Mae hyn yn ei dro yn debygol o newid y gefnogaeth sydd ei hangen ar graffu gan y sefydliad ehangach os yw craffu am gael effaith ehangach.

Er bod y Cyngor wedi rhoi rhai trefniadau ar waith i werthuso gweithgarwch craffu, mae'r trefniadau hyn yn gyfyngedig

- 29 Yn ystod ein gwaith maes, disgrifiodd aelodau craffu eu buddsoddiad amser sylweddol mewn gweithgarwch craffu, ond nid oeddent bob amser yn glir am yr effaith yr oedd eu gweithgaredd craffu yn ei gael.
- 30 Ni ddaethom o hyd i dystiolaeth bod craffu yn cynnal gwaith yn rheolaidd neu'n rhagweithiol i werthuso effeithiolrwydd ac effaith ei weithgaredd. Mae gan y Cyngor rai trefniadau ar waith i werthuso effeithiolrwydd ac effaith craffu, megis yr Adroddiad Craffu Blynyddol a rôl y Hyrwyddwr Craffu wrth adrodd ar effaith. Fodd bynnag, cafodd rhai o'r trefniadau hyn eu gohirio yn ystod y pandemig ac nid yw rhai wedi'u hymgorffori'n llawn eto ar ôl yr etholiadau llywodraeth leol. Felly, nid yw'r Cyngor yn defnyddio ei drefniadau gwerthuso i'w lawn botensial i helpu i sicrhau a gwella effaith craffu.

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.